

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 5-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

ALISHER NAVOIY IJODINING MUSTAQILLIKDAN KEYINGI
DAVRDA O'RGANILISHI

Sodiqova Munavvarxon Abdubannob qizi

Farg'ona davlat universiteti

Filologiya fakulteti Ozbek tili yonalishi 24.89 guruh talabasi

Annotatsiya Ushbu maqolada Alisher Navoiy ijodining O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi davrda o'rganilishi, talqin qilinishi va ilmiy tadqiq etilish jarayonlari tahlil etiladi. Xususan, istiqlol yillarida Alisher Navoiy merosiga bo'lgan e'tiborning tubdan oshgani, uni milliy qadriyatlar, ma'naviy meros va o'zlikni anglash jarayonlari bilan uzviy bog'liq holda qayta baholash tendensiyalari yoritilgan. Alisher Navoiy asarlarining yangi ilmiy-nazariy yondashuvlar asosida o'rganilishi, ularning zamonaviy adabiyotshunoslik, falsafa, tilshunoslik va madaniyatshunoslik doirasida keng talqin etilishi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar Alisher Navoiy, mustaqillik davri, adabiy meros, navoiyshunoslik, milliy qadriyatlar, ilmiy tadqiqotlar, ma'naviyat, adabiyotshunoslik, talqin, zamonaviy yondashuvlar, madaniy meros, ta'lim tizimi.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, milliy tarix, madaniyat va adabiy merosni qayta ko'rib chiqish, ularni xolis va ilmiy asosda baholash jarayoni yangi bosqichga ko'tarildi. Ayniqsa, buyuk mutafakkir va shoir Alisher Navoiy ijodini o'rganish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarilib, uning boy adabiy va ma'naviy merosi milliy o'zlikni anglashning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etildi. Sobiq tuzum davrida Alisher Navoiy asarlari ma'lum darajada o'rganilgan bo'lsa-da, ularning mazmun-mohiyati ko'pincha mafkuraviy yondashuvlar asosida talqin etilgan edi. Mustaqillik yillarida esa Alisher Navoiy ijodiga yangicha, xolis va kompleks yondashuvlar shakllanib, uning asarlaridagi umuminsoniy g'oyalar, milliy qadriyatlar, axloqiy-falsafiy qarashlar chuqurroq ochib berila boshlandi.[1]

Istiqlol davrida Alisher Navoiy merosini o'rganish nafaqat adabiyotshunoslik, balki tilshunoslik, tarix, falsafa, madaniyatshunoslik kabi fanlar kesimida ham keng qamrovli tadqiq etilmoqda. Alisher Navoiy asarlarining yangi nashrlari tayyorlanib, ularning ilmiy-tanqidiy matnlari yaratilmoqda, izohli lug'atlar va sharhlar ishlab chiqilmoqda. Shu bilan birga, shoir ijodi xalqaro miqyosda ham keng targ'ib qilinib, turli tillarga tarjima qilinmoqda, ilmiy konferensiyalar va simpoziumlar orqali uning merosi jahon ilmiy hamjamiyatiga tanitilmoqda. Bu esa Alisher Navoiy ijodining nafaqat milliy, balki umuminsoniy qadriyat sifatidagi ahamiyatini yanada mustahkamlamoqda.[2] Mustaqillik yillarida ta'lim tizimida ham Alisher Navoiy ijodiga alohida e'tibor qaratilib, uning asarlari maktab va oliy ta'lim dasturlariga keng joriy etildi. Bu orqali yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularda ma'naviy yetuklik, vatanparvarlik va insonparvarlik tuyg'ularini shakllantirish maqsad qilinmoqda. Alisher Navoiy asarlaridagi komil inson g'oyasi, adolat, mehr-oqibat, ilmga intilish kabi fazilatlar bugungi kun uchun ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Mustaqillikdan keyingi davrda Alisher Navoiy ijodining o'rganilish darajasi, ilmiy yondashuvlar,

tadqiqot yoʻnalishlari va ularning natijalari tahlil qilinadi. Bu jarayonda yuzaga kelgan muammolar, yutuqlar va istiqbolli yoʻnalishlar ham ilmiy asosda yoritib beriladi.

Asosiy qism. Mustaqillikdan keyingi davrda Alisher Navoiy ijodini oʻrganish jarayoni sifat jihatidan yangi bosqichga koʻtarilib, navoiyshunoslik alohida ilmiy yoʻnalish sifatida yanada tizimli va chuqur rivojlana boshladi. Bu davrning asosiy xususiyati shundaki, Navoiy merosi endilikda mafkuraviy cheklovlardan holi tarzda, xolis, tarixiylik va ilmiylik tamoyillari asosida tadqiq etila boshlandi. Avvalgi davrlarda koʻproq ijtimoiy-siyosiy talqinlarga urgʻu berilgan boʻlsa, mustaqillik yillarida shoir ijodining badiiy-estetik, falsafiy va maʼnaviy jihatlarini kompleks oʻrganishga alohida eʼtibor qaratildi. Alisher Navoiy asarlaridagi tasavvufiy qarashlar, komil inson konsepsiyasi, axloqiy-ruhiy kamolot gʻoyalari yangi ilmiy yondashuvlar asosida keng tahlil qilina boshladi.[3]

Istiqlol yillarida Alisher Navoiy asarlarini ilmiy-tanqidiy nashr qilish ishlari ham sezilarli darajada jadallashdi. Xususan, “Xamsa”, “Hazoyin ul-maoniy”, “Lison ut-tayr”, “Mahbub ul-qulub” kabi yirik asarlarning mukammal va izohli nashrlari yaratildi, ularning qoʻlyozma variantlari solishtirilib, ilmiy asoslangan matnlari ishlab chiqildi. Bu jarayonda filolog olimlar tomonidan matnshunoslik, manbashunoslik va tekstologiya metodlari keng qoʻllanildi. Alisher Navoiy asarlarining asl nusxalarini tiklash, ularni ilmiy izohlar bilan boyitish orqali oʻquvchi va tadqiqotchilar uchun yanada qulay imkoniyatlar yaratildi. Alisher Navoiy asarlarining zamonaviy oʻzbek tiliga tabdillari ham amalga oshirilib, keng kitobxonlar ommasiga yetkazildi.[4]

Mustaqillik davrida Alisher Navoiy ijodini oʻrganishda fanlararo yondashuv ham muhim oʻrin egalladi. Adabiyotshunoslik bilan bir qatorda falsafa, tarix, tilshunoslik, madaniyatshunoslik, dinshunoslik kabi yoʻnalishlar kesimida ham keng qamrovli tadqiqotlar olib borildi. Alisher Navoiy asarlaridagi ijtimoiy adolat gʻoyasi, davlat va jamiyat boshqaruvi haqidagi qarashlari siyosiy-falsafiy nuqtai nazardan oʻrganildi.[5] Uning tilga oid qarashlari, turkiy tilning imkoniyatlarini yuksaltirish borasidagi xizmatlari tilshunoslik nuqtai nazaridan chuqur tahlil qilindi. “Muhokamat ul-lugʻatayn” asari mustaqillik davrida milliy til siyosati va oʻzbek tilining rivojlanishi bilan bogʻliq holda qayta baholandi va uning dolzarbligi yana bir bor isbotlandi.

Mustaqillik yillarida Alisher Navoiy ijodining xalqaro miqyosda oʻrganilishi va targʻib etilishi ham sezilarli darajada kengaydi. Uning asarlari ingliz, rus, turk, fors, fransuz va boshqa tillarga tarjima qilinib, jahon adabiy merosining muhim qismi sifatida eʼtirof etila boshlandi. Turli xalqaro konferensiyalar, ilmiy anjumanlar va simpoziumlar tashkil etilib, ularda Navoiy merosi turli ilmiy maktablar vakillari tomonidan muhokama qilindi. Bu esa navoiyshunoslikning global miqyosda rivojlanishiga xizmat qildi. Alisher Navoiy tavalludining yirik yubileylari munosabati bilan oʻtkazilgan ilmiy tadbirlar uning ijodiga boʻlgan qiziqishni yanada oshirdi.[6] Taʼlim tizimida ham Alisher Navoiy ijodini oʻrganish yangi bosqichga koʻtarildi. Maktab, akademik litsey va oliy taʼlim muassasalarida Navoiy asarlari chuqurroq oʻrganila boshlandi, maxsus kurslar va fanlar joriy etildi. Darslik va oʻquv qoʻllanmalar qayta ishlab chiqilib, ularda Navoiy ijodining mazmun-mohiyati

zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida yoritildi. Bu esa yosh avlodning ma'naviy tarbiyasida Navoiy merosining o'rni va ahamiyatini yanada mustahkamladi.

Mustaqillik davrida Navoiy ijodini o'rganishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim asarlarning to'liq ilmiy-tanqidiy nashrlari hali ham mukammal darajada ishlab chiqilmagan, ba'zi tadqiqotlarda takroriylik kuzatiladi. Alisher Navoiy ijodini zamonaviy global kontekstda, ya'ni jahon adabiyoti bilan qiyosiy tahlil qilish ishlari yetarli darajada emas. Olib borilayotgan ilmiy izlanishlar, yangi metodologik yondashuvlar va xalqaro hamkorlik aloqalari ushbu kamchiliklarni bartaraf etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.[7] Mustaqillikdan keyingi davrda Alisher Navoiy ijodini o'rganish jarayoni mazmun va shakl jihatidan boyib, yangi ilmiy natijalar bilan to'ldirildi. Bu esa buyuk shoir merosining yanada chuqurroq anglanishiga, uning milliy va umuminsoniy ahamiyatini kengroq namoyon etishga xizmat qilmoqda.

Xulosa. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi davrda Alisher Navoiy ijodini o'rganish jarayoni tubdan yangi bosqichga ko'tarildi va mazmunan boyidi. Bu davrda shoir merosi mafkuraviy cheklovlardan xoli holda, xolislik, tarixiylik va ilmiylik tamoyillari asosida qayta tadqiq etila boshlandi. Alisher Navoiy asarlarining badiiy-estetik, falsafiy va ma'naviy jihatlari yanada chuqurroq ochib berildi, uning komil inson haqidagi qarashlari, axloqiy qadriyatlari va umuminsoniy g'oyalari yangi ilmiy talqinlarga ega bo'ldi.

Istiqlol yillarida amalga oshirilgan ilmiy-tanqidiy nashrlar, qo'lyozmalarni o'rganish, izohli lug'atlar yaratish va zamonaviy o'zbek tiliga tabdil qilish ishlari Alisher Navoiy merosining keng ommaga yetib borishida muhim omil bo'ldi. Fanlararo yondashuv asosida olib borilgan tadqiqotlar shoir ijodini yanada kompleks va tizimli o'rganishga imkon yaratdi. Navoiy asarlarining jahon tillariga tarjima qilinishi va xalqaro miqyosda targ'ib etilishi esa uning merosini global darajada e'tirof etilishiga xizmat qildi.

Ta'lim tizimida Alisher Navoiy ijodining keng o'rganilishi yosh avlodni ma'naviy barkamollik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayrim ilmiy muammolar jumladan, barcha asarlarning mukammal ilmiy-tanqidiy nashrlarini yaratish, qiyosiy tadqiqotlarni kengaytirish va zamonaviy metodologiyalarni yanada chuqurlashtirish zarurati saqlanib qolmoqda. Mustaqillik davrida Alisher Navoiy ijodini o'rganish nafaqat milliy adabiyotshunoslikning muhim yo'nalishiga aylandi, balki xalqning ma'naviy o'zligini anglash, tarixiy merosini qadrlash va uni kelajak avlodlarga yetkazishda muhim ilmiy va ijtimoiy ahamiyat kasb etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Alisher Navoiy. Xamsa. Toshkent G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2011. 784 b.
3. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. Toshkent O'zbekiston, 2017. 320 b.
4. Qayumov A. Alisher Navoiy (hayoti va ijodi). Toshkent Fan, 2009. 240 b.
5. Valixo'jayev B. Navoiyshunoslik asoslari. Toshkent Universitet, 2010. 288 b.
6. Komilov N. Tasavvuf va badiiy ijod. Toshkent Sharq, 2012. 352 b.
7. Rasulov A. O'zbek adabiyoti tarixi (XV asr). Toshkent O'qituvchi, 2014. 416 b.